

Geen leven zonder biodiversiteit: CBD-verdrag is niet de redding

Soms is het handig om helemaal opnieuw te beginnen. Dat lijkt in ieder geval de beste oplossing voor het beschermen van de biodiversiteit om al het leven op aarde voor de toekomst te behouden. Dat dat - ook voor de mens - van levensbelang is, daar is iedereen het over eens. Maar hoe een effectieve bescherming er uit zou moeten zien, daar zijn de meningen over verdeeld.

Op dit moment hebben veel landen het zogenaamde CBD-verdrag geratificeerd. In dit verdrag wordt onder meer geregeld hoe planten, dieren en ander levende organismen voor commerciële doeleinden mogen worden gebruikt en wie daarvoor een vergoeding dient te ontvangen. Naties met een rijke natuur krijgen betaald als een bedrijf iets uit hun land wil gebruiken. Op zich is dat helemaal geen slecht idee, omdat dat mensen zou kunnen stimuleren om hun natuurlijke omgeving beter te beschermen. Maar er zitten meerdere adders onder het gras en dat is geen wonder, want de ondertekenaars van het verdrag hebben meer dan twintig jaar nodig gehad om tot een compromis te komen waar iedereen (behalve de Verenigde Staten) zich in kon vinden. Een compromis op compromis is geen stevige basis voor een goed verdrag.

Een van de zwakke punten is, dat niet iedereen die profiteert van de natuur hoeft te betalen. Een toerist die in Zuid-Afrika wil genieten van een safari, hoeft alleen een vakantiereis te boeken. En ook de reisorganisatie is het land geen extra compensatie verschuldigd voor het behoud van de biodiversiteit. Wie wel moeten betalen zijn bijvoorbeeld de farmaceuten die een plant of een schimmel willen gebruiken om er een geneesmiddel van te maken. En ook de plantenveredelaar die met behulp van een wilde voorouder een gewas beter tegen ziekten bestand wil maken, moet met geld over de brug komen. Een vreemde zaak dat slechts enkele partijen de prijs voor het behoud van biodiversiteit moeten betalen.

Een ander zwak punt is dat in de discussies over het verdrag ook het verschil tussen arm en rijk een rol speelde, en dan niet in de zin van arm of rijk aan natuur, maar financieel. Het gevolg: arme landen rekenen zich rijk omdat ze verwachten veel geld voor hun levende natuur te ontvangen. Ze vergeten daarbij dat een grondstof voor een geneesmiddel maar een fractie is van de totale investering in een nieuw product. En een plant die wordt ingekruist is maar een van de tientallen voorouders van een nieuw plantenras. Een derde zwak punt is dat de natuur zich zelden aan landsgrenzen houdt. Iets dat in Brazilië wordt gevonden kan ook in buurland Suriname voorkomen. En mogelijk zit dezelfde werkzame stof niet alleen in een bepaalde Braziliaanse plantensoort, maar zijn er elders in de wereld alternatieven te vinden.

Ook in praktische zin lijkt het CBD-verdrag niet werkbaar, daar zijn we na zes maanden al achter. Het verkrijgen van materiaal voor commercieel gebruik is vrijwel onmogelijk, omdat de landen met wie bedrijven moeten onderhandelen geen idee hebben hoe ze het moeten aanpakken en wat hun natuur commercieel gezien waard is. Door de chronische angst om te weinig te vragen gebeurt er vrijwel niets.

De problemen die het CBD-verdrag met zich meebrengt zijn al jaren geleden door het bedrijfsleven aangekaart. Er is helaas slecht naar hen geluisterd. Nic van der Knaap heeft daarom het voortouw genomen en een alternatief bedacht. Dat alternatief – het zogenaamde DABB-systeem – doet recht aan het belangrijkste uitgangspunt van de bescherming van biodiversiteit:

het is van levensbelang voor iedereen. Zijn voorstel is daarom: breng in kaart wat er in de wereld aan levensvormen te vinden is en laat het gebruik vrij.

Hij heeft daarvoor een plan ontwikkeld waarbij de wereld in gelijke blokken is verdeeld, meter voor meter worden geobserveerd. Dat gebeurt door zogenaamde bioscouts, een nieuwe functie voor lokale natuurliefhebbers, die gewapend met een camera elke acht jaar de aanwezige levensvormen registreren. Of het nu om een stad gaat, een woestijn of een tropisch oerwoud, alles leggen ze vast. De beelden van de waargenomen levende natuur wordt vervolgens in een databank opgeslagen, die voor iedereen toegankelijk is. Alle landen dragen afhankelijk van hun bruto nationaal product bij aan de kosten voor de inventarisatie. De vergoeding voor inventarisatie is overal hetzelfde. En omdat het BNP in ontwikkelingslanden een stuk lager is dan elders, zullen de bioscouts daar in verhouding meer verdienen en houden die landen netto meer over aan hun arbeidsinspanning.

Van der Knaap heeft zijn plan tot in detail uitgewerkt, inclusief een overzicht wat de kosten per land zullen bedragen. Het is een goed uitgangspunt om - met het falen van het CBD-verdrag in het achterhoofd - opnieuw na te denken hoe we kunnen voorkomen dat levensvormen in zeer korte tijd uitsterven.